

Socialdepartementet

103 33 Stockholm

Framställning om ändringar i socialförsäkringsbalken och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken som rör beräkning av livränta

Innehållsförteckning

Sammanfattning	3
1. En ny bestämmelse om att ändra andelen som beräknas enligt 41 kap. 8 § SFB	4
1.1 Bakgrund och gällande rätt.....	4
1.2 Överväganden och förslag	5
1.3 Konsekvensutredning	7
Syftet, alternativa lösningar och effekter av utebliven ändring.....	7
Offentligfinansiella effekter.....	8
Risk för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott	9
Effekter för enskilda	9
Övriga konsekvenser	9
Ikraftträdande	9
1.4 Författningskommentar.....	9
2. Ett omräkningsförfarande	12
2.1 Bakgrund och gällande rätt.....	12
2.2 Överväganden och förslag	12
2.3 Konsekvensutredning	12
Syftet, alternativa lösningar och effekter av utebliven ändring.....	12
Offentligfinansiella effekter	13
Risk för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott	13
Effekter för enskilda	13
Övriga konsekvenser	13
Ikraftträdande	13
2.4 Författningskommentar.....	14
Ikraftträdande.....	14
Bilaga 1	
Bilaga 2.....	
Bilaga 3.....	

Sammanfattning

Försäkringskassan har identifierat ett antal problem med reglerna om livränta vid arbetsskada. Problematiken kan sammanfattas med att regelverket brister i likformighet och kan medföra orättvisa utfall. Vi föreslår därför vissa ändringar i socialförsäkringsbalken (SFB) och lagen (2010:111) om införande av socialförsäkringsbalken (SFBP).

Beräkningen av livräntans storlek kan medföra olika utfall beroende på när beslutet fattas i förhållande till när rätten till livränta uppkommer och om den försäkrades förhållandena har ändrats under den tiden. Försäkringskassan anser därför att bestämmelsen om beräkningen av livräntans storlek i 41 kap. 8 § SFB bör kompletteras med en ny bestämmelse. Den nya bestämmelsen ska ange vad som krävs för att ändra andelen som beräknas enligt 41 kap. 8 § SFB och från och med vilken tidpunkt den ändrade andelen ska beräknas. Förändringar som inträffar före Försäkringskassans beslut om livränta bör bedömas på samma sätt som förändringar som inträffar efter beslutet, i de båda fallen är det fråga om förändringar som inträffar efter att rätten till livränta uppkommit. Försäkringskassans förslag är att om förändringen hade kunnat läggas till grund för att ompröva rätten till livränta enligt 41 kap. 22 § SFB ska den kunna läggas till grund för att beräkna en ändrad andel.

Även i andra delar brister beräkningen av livränta i likabehandling och kan upplevas som orättvis. När en livränta ska vilandeförklaras tillsammans med sjukersättning tillämpas olika omräkningsförfaranden för livränteunderlaget; prisbasbeloppsförändring eller särskilt tal. Tidpunkten som livräntan beslutades avgör vilket av dessa båda förfaranden som tillämpas. Försäkringskassans förslag är att enbart ett omräkningsförfarande, särskilt tal, ska tillämpas.

1. En ny bestämmelse om att ändra andelen som beräknas enligt 41 kap. 8 § SFB

1.1 Bakgrund och gällande rätt

Vad är livränta och hur bestäms storleken på livräntan?

Den som drabbas av en arbetsskada kan få olika förmåner genom arbetsskade-försäkringen. En sådan förmån är livränta, som kan beviljas om den försäkrade har fått en bestående nedsättning av förmågan att skaffa sig inkomst genom arbete (förvärvsförmågan). Livränta syftar till att ersätta förlusten eller nedsättningen av förvärvsförmågan.

För livränta finns inte några fasta ersättningsnivåer. Livräntans storlek är i stället en andel av den inkomst den försäkrade skulle ha kunnat få om inte skadan hade inträffat (livränteunderlaget). Den bestäms utifrån den inkomstförlust som arbetsskadan har orsakat i det enskilda fallet (41 kap. 8 § SFB). Annorlunda uttryckt lämnas livränta med den andel av full arbetsförmåga som den försäkrade har förlorat.

Om den försäkrade till exempel har en årsinkomst på 300 000 kronor och på grund av arbetsskada får sin förvärvsförmåga nedsatt så att inkomsten sjunker till 150 000 kronor, kan en livränta med 50 procent av livränteunderlaget på 300 000 kronor, det vill säga 150 000 kronor per år, beviljas.

Ändringarna år 2006 avsåg livränteunderlaget

År 2006¹ infördes en regel om att endast ett livränteunderlag ska fastställas (41 kap. 11 § SFB). Senare ändringar av den inkomsten ska inte beaktas (41 kap. 12 § andra stycket SFB). Om det vid ett senare tillfälle finns behov av att beräkna en ny livränta ska livränteunderlaget omräknas med ett särskilt tal (41 kap. 24 § SFB).

Syftet var att beräkningen skulle bli rättvis och likformig genom att livräntans storlek inte skulle bli beroende av den tidpunkt då beslutet om att bevilja livränta fattades.² Innan reglerna trädde ikraft beaktades varje inkomständring.

Livränteberäkningen kan medföra orättvisa utfall

Det sätt som livränta beräknas på kan fortfarande medföra orättvisa utfall, vilket beror på bedömningen av förändringar av den kvarvarande förvärvsförmågan. Detta uppmärksammades inte i lagstiftningsarbetet till ändringarna år 2006.

Av bestämmelsen i 41 kap. 8 § SFB följer att livräntan beräknas utifrån förvärvsförmågan. Varierar inkomstförlusten under den tid som beräkningen avser, beaktar Försäkringskassan *varje inkomständring*. Livräntans storlek ändras om de övriga villkoren för rätt till livränta är uppfyllda (41 kap. 2 och 8 §§ SFB).

Det sättet kallas i denna framställan för princip 1. Den tillämpas för förändringar som är kända vid beslutstidpunkten, även om de kommer att inträffa i framtiden, så kallad prognostisk förändring.³ Principen tillämpas både för förändringar under retroaktiv tid och för prognostiska förändringar.

Däremot bedöms inkomständringar på ett annat sätt om livräntan redan är beviljad (jämför 41 kap. 22 § SFB). Det sättet kallas i denna framställan för princip 2. Då krävs

---

¹ SFS 2005:335.

² Prop. 2004/05:108 s. 27.

³ Ett exempel på en prognostisk förändring är om den försäkrades arbetsförmåga förväntas öka över tid. Det finns ett exempel på hur en sådan förändring bedömts i Kammarrätten i Göteborgs dom den 7 december 2020 i mål nr 1610-1611-20.

att *inkomständringen är av en viss storlek* och att den kan antas bli bestående.⁴ Det bedöms om inkomständringen är tillräckligt stor genom att jämföra inkomständringen med det omräknade livränteunderlaget.⁵ Som en riktpunkt gäller att inkomständringen ska uppgå till minst en tjugondel av det omräknade livränteunderlaget. För att höja livräntan krävs därutöver att arbetsskadan har orsakat den ytterligare inkomstminskningen.⁶

Att två principer tillämpas medför omotiverade skillnader för personer med lika stora inkomstförluster beroende på om förändringarna inträffar före eller efter beslutstidpunkten och om förändringarna är kända vid den tidpunkten. Lika fall behandlas alltså olika. Det kan inte ha varit lagstiftarens avsikt utifrån att syftet med ändringarna år 2006 var att livräntans storlek inte skulle vara beroende av beslutstidpunkten. I bilaga 2 finns exempel som belyser problemet.

1.2 Överväganden och förslag

Försäkringskassans förslag: Det ska införas en ny bestämmelse som ska komplettera den nuvarande bestämmelsen i 41 kap. 8 § SFB. Den nya bestämmelsen ska ange vad som krävs för att ändra andelen som beräknas enligt 41 kap. 8 § SFB, vad som ska gälla för den beräkningen och från och med vilken tidpunkt en ändrad andel ska beräknas.

Rättssäkerhet och likformighet är hörnpelare i svensk socialförsäkring⁷ och det är angeläget att bestämmelserna om beräkningen av livräntans storlek är utformade så att beräkningen upplevs som rättvis, likformig och förutsägbar.⁸

De nuvarande reglerna brister i likformighet, eftersom ändrade förhållanden bedöms på olika sätt beroende på när ändringen inträffar i förhållande till beslutstidpunkten.

Försäkringskassan föreslår därför en ny bestämmelse som anger vilka ändrade förhållanden som ska ligga till grund för att ändra livräntans storlek.

Ändringar av förhållandena som inträffar före Försäkringskassans beslut om livränta bör bedömas på samma sätt som ändringar som inträffar efter beslutet. Det är i båda fallen en förändring som inträffar efter att rätten till livränta har uppkommit. Försäkringskassan anser därför att ändringarna bör bedömas enligt de principer för omprövning som finns i 41 kap. 22 § första meningen SFB.

I bilaga 1 till denna framställning finns förslag till lag om ändring i SFB.

Inspiration från ett förslag i Ds 1999:19

I Ds 1999:19 fanns ett liknande förslag på bestämmelse men i denna framställan föreslås en delvis annan placering. Den nya bestämmelsen bör föras in i en ny bestämmelse – 41 kap. 8 a § SFB – vilket tydliggör att bestämmelsen hör ihop med, men även är underordnad, huvudregeln i 8 §. En ny rubrik bör också införas närmast före den nya 8 a §.

Den nya bestämmelsen ska vara möjlig att tillämpa i samband med beräkningen av livräntans storlek. Den ska kunna tillämpas både för förändringar som inträffar under retroaktiv tid och för prognostiska förändringar i framtiden samt vara möjlig att tillämpa

⁴ Prop. 1975/76:197 s. 100.

⁵ Prop. 2004/05:108 s. 28.

⁶ Prop. 1975/76:197 s. 100.

⁷ Prop. 2001/02:81 s. 77.

⁸ Prop. 2004/05:108 s. 27.

när något beslut om livränta ännu inte har fattats. Syftet är att varje ändrat förhållande som har inträffat sedan rätten till livränta uppkom ska bedömas på samma sätt och utifrån en princip. Dock med undantag för när en ny livränta beräknas efter att en tidsbegränsad livränta löpt ut.

Förändringar under den tid som beräkningen avser

Till skillnad från förslaget i Ds 1999:19 anser Försäkringskassan att bestämmelsen ska ta sikte på förändringarna som sker under den tid som beräkningen avser, och inte förändringar som sker under den förlutna tid som livränta beviljas. Ett av villkoren för att ändra livräntans storlek bör därför vara att den försäkrades förvärvsförmåga antingen har förändrats eller att det är känt för Försäkringskassan att den kommer att förändras *under den tid som beräkningen avser*. Begreppet bör förstås som den tid som villkoren för rätt till livränta enligt 41 kap. 2 § SFB är uppfyllda i det enskilda fallet. Begreppet omfattar därigenom både förändringar av förvärvsförmågan under retroaktiv tid och prognostiska förändringar i framtiden.

Att knyta bedömningen till den tid som villkoren för rätt till livränta är uppfyllda medför att beräkningen inte blir beroende av när en ansökan om livränta görs eller den tid som en ansökan omfattar. HFD har ansett att beräkningen av livränteunderlaget inte ska vara beroende av sådana faktorer vid tolkningen av begreppet "första gången ska lämnas" i 41 kap. 11 § SFB.⁹ Detta bör även gälla för beräkningen som sådan.

Beräkningen ska alltså göras för hela den tid som villkoren i 41 kap. 2 § SFB är uppfyllda. Det gäller även om ansökan om livränta inte avser hela denna tid, till exempel för att rätten till ersättning har gått förlorad om inte ansökan har gjorts inom sex år från den dag som ersättningen avser (jämför 42 kap. 6 § SFB).

Förändringar som påverkar rätten till livränta enligt 41 kap. 22 § SFB första meningen

Försäkringskassans förslag innebär att det är förändringar som kan läggas till grund för att ompröva rätten till livränta enligt 41 kap. 22 § första meningen SFB som ska leda till att livräntans storlek (andelen) ändras. Ett exempel på ett sådant förhållande är om en försäkrad kan arbeta i högre omfattning för att arbetsskadan har förbättrats.

Genom att knyta bedömningen till 41 kap. 22 § första meningen SFB kommer samma riktning, en tjugondel, att tillämpas för inkomständringen. Även i övrigt ska samma villkor gälla. Till exempel bör det, för att livräntans storlek ska ändras och höjas, krävas att inkomstförsämringen har orsakats av arbetsskadan. Därtill bör det krävas, oavsett om livräntan ska höjas eller sänkas, att inkomständringen kan antas bli bestående.

Det kan behövas flera bedömningar om den försäkrades förvärvsförmåga har ändrats flera gånger under den tid som beräkningen avser.

- Vid den första ändringen bör förhållandena jämföras med de som gällde vid den tidpunkt som beräkningen gäller från.
- Om förhållandena därefter har ändrats, bör de jämföras med de som gällde när villkoren för att ändra livräntans storlek senast var uppfyllda. Det innebär att om något tidigare ändrat förhållande inte har lett till att livräntans storlek ska ändras, så görs en jämförelse med de förhållanden som gällde vid den tidpunkt som beräkningen gäller från.

En ny beräkning ska göras

Om villkoren för att ändra andelen är uppfyllda ska livräntan baseras på en ny beräkning. Alla relevanta förhållanden ska beaktas vid den beräkningen. På samma sätt som gäller när rätten till livränta omprövas enligt 41 kap. 22 § SFB bör 41 kap. 24 § SFB

---

⁹ HFD 2018 ref. 5.

tillämpas för att räkna om livränteunderlaget, vilket innebär att det särskilda talet ska tillämpas.

Förslaget tar sikte på att även prognostiska förändringar ska kunna beaktas. Det kan dock finnas fall då det inte är möjligt att räkna om livränteunderlaget. Till exempel om en prognostisk förändring kommer att inträffa under det nästkommande året och det särskilda talet inte är fastställt för det året.¹⁰ Ett sådant fall bör rimligen hanteras genom att livräntan tidsbegränsas.

Det särskilda talet ska även tillämpas för att räkna om livräntan för varje ändrad andel (andelsnivå) vilket överensstämmer med vad som uttalas i förarbetena om vad som gäller för retroaktiva livräntor.¹¹ Det innebär att om den tidpunkt som livräntans storlek ska beräknas från ligger före ett årsskifte eller flera, till dess att livränta ska lämnas enligt en annan andelsnivå, ska livräntan enligt den första andelsnivån räknas om för varje årsskifte. Det är därefter den senaste andelsnivån som kommer att indexeras årligen enligt 21 §. Då den, efter att beslutet är fattat, kommer att vara en fastställd livränta. Indexeringstaket som anges i 21 § andra stycket kommer alltså att baseras på den senaste andelsnivån.

Från och med vilken tidpunkt ska den ändrade andelen beräknas?

Förändringen av förvärvsförmågan bör beaktas från och med den månad som anledningen till ändringen uppkom. Men om förändringen medför att andelen blir lägre än den tidigare bör den beaktas från och med månaden närmast efter den då det ändrade förhållandet uppkom. Detta innebär att den ändrade livräntans storlek beräknas från och med den månaden. Att en ändring ska beaktas från och med en sådan tidpunkt gäller för flera andra periodiska ersättningar.¹²

1.3 Konsekvensutredning

Syftet, alternativa lösningar och effekter av utebliven ändring

Syftet med förslaget är att undanröja omotiverade skillnader som kan uppstå vid livränteberäkningen för att förändringar av den kvarvarande förvärvsförmågan bedöms på olika sätt beroende på när förändringen inträffar i förhållande till beslutstidpunkten. Det finns ingen alternativ lösning än författningsändring för att uppnå syftet, eftersom den nuvarande regeln i 41 kap. 8 § SFB inte anger vad som krävs för att ändra livräntans storlek.

I Ds 1999:19 lämnades förslag om att föregångaren till bestämmelsen i 41 kap. 22 § SFB, det vill säga 4 kap. 12 § den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF, skulle tillämpas när livränta beräknas för retroaktiv tid. Förslaget innebar att ett nytt stycke skulle föras in i 4 kap. 12 § LAF med följande lydelse: När livränta beviljas för förfluten tid tillämpas första stycket som om beslut om livränta hade fattats vid den tidpunkt från och med vilken den skulle börja utges.

Ett liknande stycke skulle kunna föras in i 41 kap. 22 § SFB. Detta bedöms dock inte vara tillräckligt tydligt, eftersom bestämmelsen då inte skulle reglera hur en prognostisk förändring ska bedömas. Förslaget i Ds 1999:19 innebar att det är förändringar under den förflutna tid som livränta beviljas för som ska beaktas. Beräkningen skulle då vara beroende av den tid som en ansökan om livränta omfattar och detta skulle styra beräkningens utfall. Förslaget i Ds 1999:19 skulle alltså kunna medföra att

¹⁰ Det särskilda talet som fastställs för nästkommande år publiceras senast den 1 december på Försäkringskassans webbplats (2 § Försäkringskassans föreskrifter [FKFS 2023:5] om beräkning av särskilt indexeringstal för livränta).

¹¹ Prop. 2004/05:108 s. 28.

¹² Jämför 22 kap. 16 § SFB (omvårdnadsbidrag), 36 kap. 28 § SFB (sjukersättning och aktivitetsersättning) och 50 kap. 15 § SFB (merkostnadsersättning).

livränteberäkningen brister i likabehandling, vilket förslaget i denna framställan är tänkt att åtgärda.

Om förslaget inte genomförs kommer skillnader i storleken på livränta att uppstå även fortsättningsvis.

Offentligfinansiella effekter

Följande tabell visar antalet beviljade livräntor under perioden 2023–2025. Princip 1¹³ tillämpas när det finns en retroaktiv tid (retrotid) med löneökning (ändrat förhållande). Försäkringskassan bedömer att principen tillämpas i 100–200 fall per år, vilket motsvarar 15–20 procent av antalet beviljade livräntor.¹⁴

Försäkringskassan har inte kunnat uppskatta i hur många fall per år det förekommer prognostiska förändringar, det vill säga att ett ändrat förhållande är känt vid beslutstillfället, men kommer att inträffa senare. Det är därför möjligt att siffrorna kan vara något högre än i tabellen.

Tabell: Antal beviljade livräntor med löneökning under retroaktiv tid

Beviljade livräntor med löneökning under retrotid	2023	2024	2025
Antal beviljade livräntor	910	1032	1116
Antal livräntor med retrotid	1450	559	606
Antal livräntor med löneökning under retrotid	105	139	200
Andel ärenden med löneökning under retrotid	12 %	13 %	18 %

Konsekvenser för försäkringskostnaderna

Det har varit svårt att bedöma konsekvenserna, eftersom den retroaktiva tiden i de enskilda fallen omfattar olika lång tid och även hur många inkomständeringar som ingår i den. Det är inte heller möjligt att bedöma hur det särskilda talet kommer att utvecklas över tid.

Skillnaderna i utfall kan variera beroende på vilka år beräkningen avser. Försäkringskassan har i bilaga 3 använt exemplen från bilaga 2 och utgått från att inkomstförlusten uppstår år 2022 i stället. År 2023 sjönk reallönerna. Den nominella löneökningen (3,8 procent) var också lägre än det särskilda talet (6,81 procent). Beräkningen i bilaga 3 visar att utfallet i en sådan situation skulle ha varit det omvända. Livräntan som fortsättningsvis betalas ut enligt situation 2 (princip 2) skulle ha varit 8 727 kronor lägre än enligt situation 1 (princip 1).¹⁵

Utifrån Försäkringskassans beräkning skulle försäkringsutgifterna öka med en till två miljoner kronor. Det är ovisst hur det kommer att se ut framöver beroende på hur det särskilda talet utvecklar sig i förhållande till den nominella löneökningen. En trolig prognos är att försäkringsutgifterna på sikt kommer att bli högre, men de kan under perioder bli lägre i stället. Under åren 2023-2025 har förhållandet mellan det särskilda

¹³ Princip 1 innebär att varje inkomständering påverkar livräntans storlek. Läs mer på sidan 4 i denna framställan.

¹⁴ Antalet som anges i tabellen är en uppskattning utifrån den retroaktiva tiden i de för respektive år beviljade livräntorna. Om den retroaktiva tiden varit tolv månader har det antagits att det finns minst en löneökning. Om den retroaktiva tiden har varit kortare har det antagits att det finns en löneökning i hälften av fallen.

¹⁵ I exemplen i bilaga 3 är det särskilda talet, uttryckt i procent, 6,81 % och löneutvecklingen i inkomsten efter skada är cirka 3,6 %. Det var det omvända i exemplet i bilaga 2, det vill säga det särskilda talet var 2,75 %, vilket var lägre än löneutvecklingen, 3,6 %.

talet och den nominella löneökning varit sådan att förslagen i denna framställan hade lett till lägre försäkringsutgifter.

Konsekvenser för Försäkringskassans förvaltningskostnader

Försäkringskassans förvaltningskostnader kommer troligtvis inte att påverkas. Förslaget bedöms inte medföra att Försäkringskassans utredning i de enskilda fallen kommer att bli mindre omfattande.

Risk för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Inga identifierade.

Effekter för enskilda

De nuvarande reglerna innebär att beräkningen inte är lika för alla. För vissa försäkrade påverkas livräntans storlek av en förändring men inte för andra beroende på när förändringen inträffar i förhållande till beslutstidpunkten. Förslaget innebär att förändringar ska bedömas på ett likformigt sätt. Det innebär att livräntans storlek inte ska påverkas av när en ansökan om livränta görs, den tid som en ansökan omfattar eller beslutstidpunkten. Reglerna bedöms bli tydligare och därmed enklare att förstå.

En konsekvens av förslaget är att löneutvecklingen inte kommer att beaktas i samma utsträckning som i dag. Det går dock inte att säga om utfallet kommer att bli bättre eller sämre på gruppnivå, eftersom det beror på om den nuvarande beräkningen (varje förändring beaktas) är fördelaktigare än förslaget (förändringar av en viss storlek beaktas). Om förslaget införs bör utfallet bli i princip detsamma som om rätten till livränta hade prövats vid den tidpunkt när den rätten uppkom.

Även om löneutvecklingen avseende förvärvsförmågan inte kommer att beaktas i lika stor utsträckning, så kommer livräntan att räknas om med det särskilda talet som grundas till hälften på inkomstindex (inkomstindexets halva reala förändring). Därigenom kommer den försäkrade att få del av löneutvecklingen ändå genom att livräntan är anpassad till den ekonomiska utvecklingen över tid.

Övriga konsekvenser

Förslagen förväntas inte att få några effekter för kommuner eller regioner.

Förslagen bedöms inte påverka Sveriges internationella åtaganden.

Förslagen bedöms inte medföra att fler personuppgifter behandlas.

Ikraftträdande

Den föreslagna bestämmelsen bör träda ikraft så snart som möjligt. För att underlätta för Försäkringskassans verksamhet bör den träda ikraft den första dagen i en månad.

Den nya bestämmelsen i 41 kap. 8 a § SFB ska inte tillämpas i fråga om livräntor som är beslutade före den 1 januari 2006. Övergångsbestämmelsen bör placeras i 4 kap. 44 § SFBP.

1.4 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i socialförsäkringsbalken

41 kap.

Beräkning av en ändrad andel vid ändrade förhållanden

8 a § *Andelen som beräknas enligt 8 § ska ändras om det, under den tid som beräkningen avser, har inträffat någon förändring av den försäkrades förvärvsförmåga eller om det är känt för Försäkringskassan att en sådan förändring kommer att inträffa.*

Vid bedömningen av förändringen tillämpas 22 § första meningen som om beslutet om rätt till livränta är fattat och avser den tid som beräkningen avser. Den ändrade andelen ska baseras på en ny beräkning.

En ändrad andel beräknas från och med den månad som anledningen till ändringen uppkom. Om den ändrade andelen blir lägre ska den beräknas från och med månaden närmast efter den då anledningen till ändringen uppkom.

När en ändrad andel ska beräknas enligt första stycket ska det som anges i 24 § om omräkning av livränteunderlag tillämpas på samma sätt.

När en ändrad andel ska beräknas indexeras livräntan för varje andelsnivå enligt 21 §. Det är den senaste andelsnivån som därefter indexeras årligen enligt 21 §.

Paragrafen är ny. Den innehåller bestämmelser om vad som krävs för att ändra den andel som beräknas enligt 8 §, vad som gäller för den beräkningen och från och med vilken tidpunkt en ändrad andel ska beräknas.

Första stycket innebär att en ändrad andel av livränteunderlaget ska beräknas om den försäkrades förvärvsförmåga förändras under den tid som beräkningen avser. Begreppet "under den tid som beräkningen avser" är den tid som villkoren för rätt till livränta enligt 41 kap. 2 § är uppfyllda i det enskilda fallet. Det innebär att en ny beräkning ska göras om den försäkrades förvärvsförmåga förändras (ändrade förhållanden) under den tiden. Även förändringar av den försäkrades förvärvsförmåga som är kända av Försäkringskassan men som kommer att inträffa efter beslutstidpunkten (prognostiska förändringar) ska vara möjliga att beakta. Det har alltså ingen betydelse om de ändrade förhållandena har inträffat före (retroaktiv tid) eller kommer att inträffa efter beslutstidpunkten. Samtliga ändrade förhållanden som är kända vid den tidpunkten och som inträffar under den tid som beräkningen avser ska vara möjliga att beakta. Om ett ändrat förhållande uppkommer efter beslutstidpunkten, och som inte var känt vid den tidpunkten, hanteras det med stöd av 41 kap. 22 §.

Bestämmelsen träffar samma typer av ändrade förhållanden som omfattas av omprövningsbestämmelsen i 41 kap. 22 § första meningen och inkomständringen ska beräknas på samma sätt. Att beräkna en ändrad andel av livränteunderlaget kan behöva göras flera gånger om förhållandena ändras flera gånger under den tid som beräkningen avser. Vid det första ändrade förhållandet bör en jämförelse göras med förhållandena vid den tidpunkt som beräkningen gäller från. Om förhållandena därefter ändras bör en jämförelse göras med förhållandena vid den senaste ändringen som gjort att andelen av livränteunderlaget ska ändras. Om någon sådan tidpunkt inte finns, för att något tidigare ändrat förhållande inte medfört en ändrad andel, görs jämförelsen från den tidpunkt som beräkningen gäller från.

I *andra stycket* finns en bestämmelse om från och med vilken tidpunkt en ändrad andel ska beräknas. Den tidpunkten motsvarar den tidpunkt som en ändring ska beaktas från i flera andra periodiska ersättningar. Se till exempel 22 kap. 16 § (omvårdnadsbidrag), 36 kap. 28 § (sjukersättning och aktivitetsersättning) och 50 kap. 15 § (merkostnadsersättning).

Bestämmelsen anger från och med vilken tidpunkt som den ändrade andelen ska gälla. Det är månaden då det uppkom anledning att ändra andelen, men om andelen blir lägre är det månaden efter månaden då anledningen uppkom. Det vill säga förutsättningarna för att ändra andelen ska vara uppfyllda. Det behöver inte vara den tidpunkt då den försäkrades förvärvsförmåga faktiskt förändrades. En ändrad andel ska beräknas endast om det kan antas att inkomständringen är bestående. I vissa fall bör det vara möjligt att anta att inkomständringen är bestående direkt när förändringen sker. Till exempel om det ändrade förhållandet är löneutveckling. Att den försäkrade har förmåga att utföra det aktuella arbetet bör då inte vara ifrågasatt.

I *tredje stycket* finns en bestämmelse om vad som gäller för omräkning av livränteunderlag. Att bestämmelsen i 24 § ska tillämpas på samma sätt, när en ändrad andel beräknas enligt första stycket, överensstämmer med hur livränteunderlaget räknas om när rätten till livränta omprövas enligt 22 §.

I *fjärde stycket* finns en bestämmelse om vad som gäller för omräkning av livräntan vid beräkning av en ändrad andel. Bestämmelsen i 21 § tillämpas för den period då livränta lämnas enligt en andel av livränteunderlaget. Bestämmelsen innebär att om det har passerat ett eller flera årsskiften efter den tidpunkt som livränta ska lämnas med en viss andel tills den ska lämnas med en ändrad andel, så ska livräntan enligt den första andelen (andelsnivån) räknas om vid de passerade årsskiftena. Om fler än en andelsnivå beräknas är det den senaste andelsnivån som därefter kommer att indexeras årligen enligt 21 §. Indexeringstaket som anges i 21 § andra stycket kommer alltså att baseras på den senaste andelsnivån. Detta utifrån att den senaste andelsnivån, genom beslutet om rätt till livränta, kommer att vara en fastställd livränta. Bestämmelsen innebär att livränta ska räknas om på samma sätt vid passerade årsskiften som en livränta som lämnas med en andel av livränteunderlaget.

2. Ett omräkningsförfarande

2.1 Bakgrund och gällande rätt

När sjukersättning och livränta förklaras vilande beräknas livräntan utifrån inkomstförhållandena som råder under vilandeförklaringen och livränteunderlaget räknas om på ett visst sätt (41 kap. 20 § SFB). För livräntor som är beslutade före år 2006 gäller att livränteunderlaget ska räknas om med förändringen av prisbasbeloppet (4 kap. 44 § SFBP). För senare livräntor gäller att livränteunderlaget i stället ska räknas om med det särskilda tal som fastställs varje år (41 kap. 24 § SFB).

Även i denna del brister livränteberäkningen i likabehandling eftersom olika metoder används för att räkna om livränteunderlaget. En omräkning med det särskilda talet har medfört en högre förändring än prisbasbeloppsförändringen, om man gör en historisk tillbakablick.

2.2 Överväganden och förslag

Försäkringskassans förslag: Det särskilda talet ska tillämpas för omräkning av livränteunderlag när livräntor som har beslutats före den 1 januari 2006 vilandeförklaras tillsammans med sjukersättning. För tid före år 2004 ska livränteunderlaget räknas om med förändringen av prisbasbeloppet. Den nya bestämmelsen i 41 kap. 8 a § SFB ska inte tillämpas för livräntor som har beslutats före den 1 januari 2006.

Skälen för förslaget

Livränteunderlaget ska räknas om med prisbasbeloppsförändringen när en livränta som har beslutats före den 1 januari 2006 vilandeförklaras tillsammans med sjukersättning. Men lagstiftarens avsikt har varit att livränteunderlaget ska räknas om med det särskilda talet.¹⁶ Att övergångsbestämmelsen i 4 kap. 44 § SFBP fått en annan utformning framstår som ett förbiseende från lagstiftarens sida. Övergångsbestämmelsen bör därför ändras så att 41 kap. 24 § SFB ska tillämpas även för äldre livräntor. Därigenom bör även 4 kap. 45 § SFBP bli tillämplig, som anger att livränteunderlaget ska räknas om med prisbasbeloppsförändringarna för tid före 2004.

Den nya bestämmelsen i 41 kap. 8 a § SFB ska inte tillämpas ifråga om livräntor som är beslutade före den 1 januari 2006. Det beror på att den nya bestämmelsen är en följd av de ändringar som infördes år 2006. Övriga övergångsbestämmelser som avser livräntor som är beslutade före den 1 januari 2006 är placerade i 4 kap. 44 § SFBP. Försäkringskassan föreslår därför att övergångsbestämmelsen till den nya bestämmelsen förs in i 4 kap. 44 § SFBP.

I bilaga 1 till denna framställning finns förslag till lag om ändring i SFBP.

2.3 Konsekvensutredning

Syftet, alternativa lösningar och effekter av utebliven ändring

De nuvarande reglerna medför att för dem vars livräntor är beslutade före år 2006 räknas livränteunderlaget om med förändringen av prisbasbeloppet och de får inte del av inkomstutvecklingen. Detta innebär att denna grupp försäkrade får ett annat utfall än de vars beslut om livränta är fattat senare. Förslaget syftar till att samma omräkningsförfarande ska gälla oavsett när beslutet om livränta är fattat. Det finns ingen alternativ lösning än författningsändring för att uppnå syftet, eftersom den gällande regelns ordalydelse är tydlig och inte kan tolkas på annat sätt än att livränteunderlaget ska räknas om med prisbasbeloppsförändringen.

¹⁶ Prop. 2004/05:108 s. 28 f.

En lösning som övervägts är att ta bort hänvisningen till 4 kap. 12 § tredje stycket LAF i 4 kap. 44 § SFBP. Detta skulle medföra att livränteunderlaget räknas om från en annan tidigare tidpunkt (efter det år den första gången ska lämnas) än den som anges i 4 kap. 12 § tredje stycket LAF (sedan livräntan senast fastställdes). En sådan lösning framstår därmed som mindre lämplig.

Om förslaget inte genomförs kommer livräntor att även fortsättningsvis beräknas på olika sätt för personer med lika stora inkomstförluster.

Offentligfinansiella effekter

Det är i genomsnitt aktuellt med vilandeförklaring i 10–20 ärenden per år. Uppskattningsvis berörs hälften av ärendena av förslaget.

En omräkning med det särskilda talet medför ett bättre utfall för de försäkrade om man gör en historisk tillbakablick. Vid en jämförelse av utfallet från år 2006 har omräkning med det särskilda talet medfört ett bättre utfall än omräkning med prisbasbeloppsförändringen.

Om en person hade en livränta med ett livränteunderlag på 200 000 kronor år 2006 skulle livränteunderlaget år 2026 uppgå till

- 335 800 kronor om det räknats om med det särskilda talet
- 298 200 kronor om det räknats om med prisbasbeloppsförändringen.

Men de senaste åren, 2023–2026, har prisbasbeloppets förändring varit högre än det särskilda talet.

Konsekvenser för försäkringskostnaderna och förvaltningskostnaderna

Det är ytterst få som kommer att beröras av den föreslagna ändringen. Försäkringskassan bedömer att förslaget inte kommer att få någon effekt vare sig på försäkringskostnaderna eller förvaltningskostnaderna.

Risk för felaktiga utbetalningar och bidragsbrott

Inga identifierade.

Effekter för enskilda

Det bedöms bli mer förutsägbart för de försäkrade när endast ett omräkningsförfarande kommer att gälla. I övrigt bedöms samma konsekvenser uppstå som framfördes i konsekvensutredningen till 2006 års ändringar. Det bedömdes medföra att inkomstbortfallsprincipen behålls till viss del.¹⁷

Övriga konsekvenser

Förslagen förväntas inte att få några effekter för kommuner eller regioner.

Förslagen bedöms inte påverka Sveriges internationella åtaganden.

Förslagen bedöms inte medföra att fler personuppgifter behandlas.

Ikraftträdande

Den föreslagna bestämmelsen bör träda ikraft så snart som möjligt. För att underlätta för Försäkringskassans verksamhet bör den träda ikraft den första dagen i en månad.

---

¹⁷ Prop. 2004/05:108 s. 30.

Att det särskilda talet ska gälla för omräkningen av livränteunderlaget bör gälla från och med ikraftträdandet. Några övergångsbestämmelser bör därför inte införas. Från och med ikraftträdandet ska således endast ett omräkningsförfarande gälla vid en vilandeförklaring av livränta.

2.4 Författningskommentar

Förslaget till lag om ändring i lagen (2010:111) om införandet av socialförsäkringsbalken

4 kap.

44 §

I fråga om livräntor som har beslutats före den 1 januari 2006 tillämpas 4 kap. 5 och 6 §§ samt 12 § tredje stycket första meningen i den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring i deras lydelse före den 1 januari 2006 i stället för 41 kap. 11 §, 12 § andra stycket samt 17 och 20 §§ socialförsäkringsbalken. *Bestämmelsen i 41 kap. 24 § socialförsäkringsbalken tillämpas vid bestämmande av livränteunderlaget för den tid när en vilandeförklaring gäller enligt 4 kap. 12 § tredje stycket första meningen i den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring. Dock ska livränteunderlaget i ett sådant fall i stället räknas om för varje år efter det år då livräntan senast fastställdes. Bestämmelsen i 41 kap. 8 a § socialförsäkringsbalken tillämpas inte.*

Paragrafen är ändrad.

Bestämmelsen reglerar när äldre bestämmelser i 4 kap. den upphävda lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF, ska gälla.

Paragrafen ändras på så sätt att hänvisningen till 4 kap. 12 § tredje stycket LAF görs till 4 kap. 12 § tredje stycket första meningen i samma lag. Hänvisningen till att 24 § inte ska tillämpas tas bort. Det hänvisas i stället till att 41 kap. 24 § SFB ska tillämpas vid bestämmande av livränteunderlag enligt 4 kap. 12 § tredje stycket första meningen LAF och för vilken tid en sådan omräkning ska ske, efter det år då livräntan senast fastställdes. Ändringen innebär att även för äldre livräntor som är beslutade före den 1 januari 2006 ska livränteunderlaget räknas om med det särskilda talet när en livränta förklaras vilande enligt 41 kap. 19 § SFB. Genom att 41 kap. 24 § SFB ska tillämpas blir även 4 kap. 45 § SFBP tillämplig. Sista meningen i paragrafen tas bort. Ingen ändring i sak är avsedd. Ändringarna bör innebära att paragrafens tillämpningsområde är uttömmande reglerat.

I bestämmelsen förs in att den nya bestämmelsen i 41 kap. 8 a § SFB inte ska tillämpas i fråga om livräntor som har beslutats före den 1 januari 2006.

Ikraftträdande

Denna lag träder i kraft den X.

Beslut i detta ärende har fattats av rättschef Ingrid Utne i närvaro av avdelningschef Helena Lundkvist. Föredragande har varit rättsliga experter Malin Persson och Magdalena Albin.

Datum
2026-04-24

Diarienummer
FK 2026/006429

Försäkringskassan

Ingrid Utne
Rättschef

Malin Persson
Magdalena Albin
Föredragande

Adress
Försäkringskassan
103 51 Stockholm

Webbplats
forsakringskassan.se

Telefonnummer
08-786 90 00

Organisationsnummer
202100-5521